

I Kozjansko: geografska podoba, regionalna umeščenost in identiteta prebivalcev

Tomislav Golob

I.1 Uvod

Kozjansko je slovenska regija, opredeljena na podlagi ekonomskih, družbeno-geografskih in socialnih elementov, ki ne omogočajo jasne zamejitve. Njegov obseg zato ni čisto jasen ter so o njem in mejah različne predstave. Kozjansko ni nikoli predstavljalo zaokrožene pokrajinske enote (Polšak 1999, 49). Tak pojav ni redkost v slovenskem pokrajinskem mozaiku; prej gre za tipično posledico administrativne razdeljenosti na več enot. Tudi Brkini, Suha krajina, pa Haloze in Slovenske gorice se soočajo s podobnimi izzivi ter problemi obsega in poimenovanja. Zanj se (vendar z različnimi omejitvami) uporabljajo tudi imena Posotelje, Sotelska Slovenija in druge izpeljanke. Če gledamo po imenu, imata na poimenovanje največ vpliva Kozje in Sotla. Prvo je največji in najbolj središčno postavljen kraj, čeprav po velikosti in še bolj po zgodovinski dediščini v konkurenci Podsrede, Podčetrтка ter Pilštanja ni tako prepričljiv. Vseeno pa danes igra vlogo lokalnega središča. Druga je reka Sotla, ki ga s svojimi pritoki odmaka in zamejuje na vzhodu, kjer poteka državna meja.

Kozjansko je pokrajina v vzhodnem delu Posavskega hribovja. Geološko pripada terciarnemu podolju v podaljšku Laške sinklinale, ki jo omejujejo na severu Resevna, Žusem in Rudnica (Trojanska antiklinala), na jugu pa Bohor in Orlica (Litijska ter Orliško-Krška antiklinala). Na vzhodu se pokrajina zaključuje z dolino Sotle do hrvaške meje (Srednje Sotelsko), na zahodu poteka razmejitvev prek podolja od Voluša do Kalobja, zahodneje od ceste Šentjur–Planina (Žagar 1973, 7).

V tem poglavju je Kozjansko predstavljeno kot geografska celota, podan je pregled različnih regionalizacij in regionalne umeščenosti tega območja, na koncu pa je razloženo, kako se regionalno ter lokalno opredeljujejo prebivalci. Regionalni pregled sledi literaturi, o identiteti pa je navedeno glede na rezultate terenske raziskave.

Zadrega z omejitvijo in poimenovanjem Kozjanskega so lepo razvidne iz dosedanjih regionalizacij Slovenije. V geografskih delih, ki so se posvečala naravnogeografskim regionalizacijam in omenjala Kozjansko, so le-to različno omejili, delili in opisovali. S tem je narejen pretres različnih pristopov do pokrajine, ki ji v tej knjigi namenimo osrednjo pozornost.

Slika 1.1: Lega Kozjanskega v širšem prostoru

(Polšak 2006, 95)

1.2 Metode

Upoštevali smo naslednje naravnogeografske regionalizacije: Melikovi iz celotnega opusa, ker se vsebinsko preletajo, torej od 1935 dalje (torej ob upoštevanju tudi Melik 1935; Melik 1946, Melik 1959, Melik 1960), Ilešičevo iz leta 1958 in 1972, Gamsovo iz leta 1983 in poznejše presoje o tem (Gams 2000) ter tudi nekatere druge: Plut (1999), ali tudi kritične presoje regionalizacij (Drozg 2004). Naravnogeografska regionalizacija iz leta 1995 je nastala s sodelovanjem Geografskega inštituta Antona Melika Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti (avtorjev: Gabrovec, Orožen Adamič, Pavšek, Perko in Topole) in Inštituta za geografijo (Kladnik). Naravnogeografska členitev Slovenije na 47 pokrajin je bila predstavljena leta 2012 (Senegačnik, Ogrin, Žiberna) ter prav tako za šolsko rabo pripravljena regionalizacija po Žiberna in sod. 2004. Namenjena je potrebam pouka v srednji šoli. Pri teh regionalizacijah gre za različna poimenovanja Kozjanskega, v prvih se ime »Kozjansko« ne uporablja. Ta del temelji na preučevanju literature ter zemljevidov, povezanih s

preteklimi naravnogeografskimi regionalizacijami, členitvami in rajonizacijami. Prikazano je, v kolikšnem obsegu in na kakšen način so avtorji najbolj uveljavljenih regionalizacij omenjali ter opredeljevali Kozjansko kot posebno regijo.

V nadaljevanju se posvetimo predvsem lokalni in regionalni identiteti. Regionalno identiteto lahko enačimo s pojmom pokrajinska istovetnost. Ločimo identiteto pokrajine in identiteto prebivalcev pokrajine. Ožja je lokalna, širša nacionalna identiteta. Povezane so z zemljepisnimi imeni. V zavesti ljudi prihaja do prostorskega prepleta zemljepisnih imen pokrajin in hkrati do prepleta regionalnih identitet. Zaradi zgodovinske politične razdeljenosti Slovencev na dežele in med druge narode še vedno prevladuje regionalna identiteta (Perko, Geršič 2019, 112–113). Zadnji del je namenjen preučevanju regionalne identitete prebivalstva obrobni območij Kozjanskega. Predstavljeni so rezultati empirične raziskave o regionalni identiteti prebivalstva na širšem območju Kozjanskega. V ta namen je bil izdelan zemljevid ožjega Kozjanskega, s katerim sem ugotavljal, katera so obrobna območja, na katerih bi še lahko bilo zaznati kozjansko identiteto prebivalcev. V vprašalniku so bila uporabljena imena makroregij in mezoregij iz regionalizacije leta 1995 (Gabrovec, Kladnik, Orožen Adamič, Pavšek, Perko, Topole), dodan je bil zemljevid, na katerem so bile te označene.

Po terenskem ogledu ožjega Kozjanskega ter po pogovorih s številnimi prebivalci na obrobju pokrajine in tudi zunaj nje je bila preverjena tudi regionalna identiteta širšega območja Kozjanskega. V vprašalniku so sodelujoči na črto zapisali številko mezoregije, za katero so menili, da sodijo vanjo. Druga vprašanja so se nanašala na prebivališče, starost, poimenovanje (identiteto) regije in zapis poimenovanja prebivalca glede na regionalno zavest. Vprašalniki so bili razdeljeni najmanj polovici otrok vseh triad. Razdeljenih je bilo 715 vprašalnikov; od nagovorjenih 2145 oseb jih je vprašalnik izpolnilo 655, kar predstavlja 30,5 %.

1.3 Poimenovanja Kozjanskega v različnih regionalizacijah

Opis Kozjanskega je Melik vključil v poglavje o Celjski kotlini in Posavskem hribovju. Kot osrednji del Kozjanskega je omenil dolino »Sotelske Bistrice in hribovja okrog nje, a kaj vse se še računa zraven, ni dovolj dognano«. Območje je na južni strani omejil s porečjem Bistrice do Orlice in Svetih gora, na severu do Rudnice z Žusmom ter do gora v terciarnih hribih zahodno, okrog Dobja in Kalobja. Na zahodni strani po njegovem mnenju sega Kozjansko do vrha Bohorja (1023 m), kjer se prevesi v Savsko dolino. Na vzhodni strani je zajet še nizki svet terciarnih goric okrog Verač in Virštanja ob Sotelski dolini ter tudi dolina srednje Sotle (Melik 1957, 551).

Ilešič je Sotelsko-Voglajnske regije delil na severni, Voglajnsko-Zgornjesotelski, in južni, Srednjesotelski del ali Kozjansko, medtem ko je Spodnjesotelski del z Bizeljskim uvrstil v Posavje. Osrčje ožjega ali Notranjega Kozjanskega je Osrednje ali Bistriško Kozjansko, ki obsega svet ob kozjanski Bistrici. Razdelil ga je na svet ob zgornji Bistrici, nad Pilštanjem, »za Bohorjem« (Bohorsko ali Zgornjebistriško Zagorje), na srednjo Bistriško dolino s Kozjim in na spodnjo Bistriško dolino »za Orlico in Svetimi gorami« (Orliško ali Spodnjebistriško zagorje). K Notranjemu Kozjanskemu šteje tudi

planinsko Kozjansko, kjer že prehajamo na razvodna slemena proti Gračnici in Sevnici, na severu pa proti Voglajni (Ilešič 1974, 18).

Gams je za Vzhodno predalpsko hribovje zapisal, da se kljub velikosti regije niso uveljavila imena za manjše dele, z izjemo Kozjanskega (Gams 1991, 63–64). Perko je za Srednjesotelsko gričevje, ki ga imenujemo tudi Kozjansko, zapisal, da ga na severu, zahodu in jugu omejujejo vzhodni odrastki predalpskega Posavskega hribovja. Na vzhodu gričevje omejuje reka Sotla, na severu Rudnica (Plešivec, 686 m), na jugu Orlica (Veliki vrh, 697 m), na zahodu pa Bredič (694 m) in Vettnik (708 m), vzhodna odrastka Bohorja. Prometno najpomembnejša je dolina Sotle med Podčetrtkom in Bistrico ob Sotli. Osrčje leži zahodno od reke Bistrice, kjer je tudi naselje Kozje (Perko 1998, 642).

Slika 1.2:

Kozje – središče Kozjanskega, v ozadju vzhodni obronki Posavskega hribovja (Foto: Golob Tomo)

I.4 Kozjansko v dosedanjih naravnogeografskih regionalizacijah

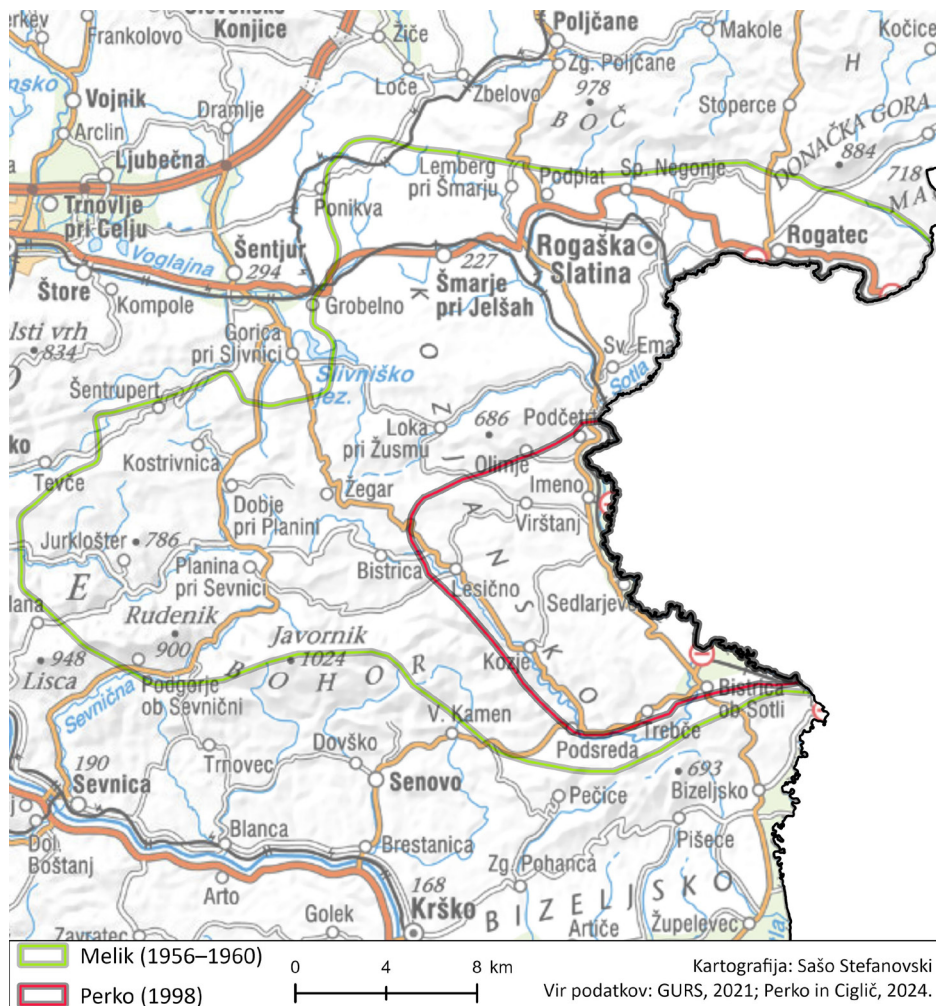
Geografske regije so večje zemeljske enote, ki niso povsem homogene zato jih delimo na enotnejše in manjše mezoregije, te pa na še manjše mikroregije. Podobno lahko regije združujemo v večje makroregije. Na zemljevidu jih razmejimo s črto, ki je nenaravna, saj zabriše prehodno ozemlje med eno in drugo regijo (Gams 1991, 51).

Melik je leta 1935 v knjigi *Slovenija* predstavil prvo naravnogeografsko členitev. Območja je imenoval predeli oz. zgradbene enote. Gre za tipizacijo, saj je ozemlje razčlenil le po geološki zgradbi. Leta 1946 je tipizacijo izpopolnil, izpostavil je geomorfološke značilnosti, površje, nadmorsko višino in podnebje. Izdvojil je osem makroregij, tri submakroregije, 14 mezoregij, mikroregije in submikroregije so bile prikazane nesistematično (Kladnik 1996, 127, 130).

Hriboviti del Kozjanskega je bil uvrščen v makroregijo III. *Hribovje* in mezoregijo b) *nižje hribovje ob panonskih gorah*. Na zemljevidu je nosilo oznako 3.2. Nižji, gričevnati

del Kozjanskega (na zemljevidu oznaka 4.1) je bil umeščen v makroregijo IV. *Predel goric in mezoregijo a) vinorodne gorice na panonskem robu* (Kladnik 1996, 132). Melik imena Kozjansko ne omenja.

Slika 1.3: Regionalna umeščenost Kozjanskega po izbranih regionalizacijah

Melikova členitev Slovenije v monografijah iz let 1954–1960 ni povsem naravnogeografska, uporabljeni so namreč tudi družbeni kriteriji (gospodarski, prebivalstveni). Slovenijo je razporedil na enajst submakroregij, 71 mezoregij in 47 submezoregij (Perko 1998, 41). Kladnik (1996, 127) omenja štiri makroregije, enajst submakroregij, 70 mezoregij in 43 mikroregij (Perko 1998, 52; Kladnik 1996, 127).

V tej regionalizaciji je območje Kozjanskega na zemljevidu uvrščeno v submakroregijo 7 *Savinjski predel z Zgornjim Sotelskim ter bližnjimi deli Posavskega hribovja*.

V celoti je vključeno v mezoregijo 7.10 *Kozjansko s srednjo Sotelsko dolino* (Kladnik 1996, 135–136).

Melikova regionalizacija je bila prva, zato je postala osnova za vse nadaljnje naravno-geografske regionalizacije Slovenije.

Drugo veliko ime slovenske geografije, Svetozar Ilešič, je leta 1958 izdelal prvo pravo naravnogeografsko regionalizacijo Slovenije. Je fiziognomska, leta 1974 jo je poimenoval pokrajinskoekološka. V visokogorju je izdvojil mikoregije, ki jih je razdelil na poseljene in neposeljene. Pri submakroregijah je uporabil prehodnost številnih pokrajin. Leta 1974 je velik del pokrajin preimenoval. Pri homogeni pokrajinski fiziognomiji je upošteval tudi antropogene elemente, npr. razpored in obliko naselij, prevladujoče oblike poljske razdelitve (Kladnik 1996, 138). Kladnik (1996, 127) je izdvojil pet makroregij, 13 submakroregij, 37 mezoregij in sedem mikoregij.

Posamezne enote je Ilešič imenoval pokrajine. Tudi njegova regionalizacija sega prek meja Slovenije, vendar v manjšem obsegu kot Melikova. Nekatera imena se nikoli niso uveljavila. Pretirano je opredelil prehodnost nekaterih submakroregij, npr. Subpanonsko-subdinarske pokrajine od Pravih subpanonskih pokrajin, Submediteransko-sulbalske pokrajine proti Pravim primorskim pokrajinam. Perko (1998, 41, 52–53) je iz Ilešičeve regionalizacije izluščil pet makroregij, deset submakroregij, 43 mezoregij in sedem submezoregij.

Kozjansko se po Ilešiču uvršča v makroregijo 3 *Subpanonske pokrajine*, v submakroregijo 3 A *Prave subpanonske pokrajine* in v mezoregijo 3 A 8 *Sotelsko (Posotelske gorice)* (Kladnik 1996, 141). V mezoregijo je zajel Kozjansko hribovje na desnem bregu reke Bistrice ter nižji, gričevnati svet vse do Rudnice in ravnine ob reki Sotli. Poimenovanja Kozjanskega tudi v Ilešičevi regionalizaciji ni zaslediti.

Tretji avtor regionalizacij je bil Ivan Gams. Regije je pojmoval kot individualne enote. Izdvojene enote je imenoval slovenske regije, Ljubljano je izdvojil kot posebno enoto. Slabost te regionalizacije je nedorečeno hierarhično razvrščanje izdvojenih regij. Prehodne regije so umeščene v makroregije (Kladnik 1996, 142). Upošteval je tudi območja zunaj slovenskih meja, kamor segajo pokrajine z ozemlja Slovenije (Karavanke, Slovenske gorice, Zahodno predalpsko hribovje, Goriška brda ...) (Perko 1998, 53). Gams je v svoji regionalizaciji razčlenil slovensko ozemlje na pet makroregij, 20 mezoregij, 31 mikoregij in deset submikoregij (Kladnik 1996, 127). Perko je njegovo regionalizacijo opredelil drugače. Tudi on je zasledil pet makroregij, vendar sedem submakroregij, 49 mezoregij in dve submezoregiji (Perko 1998, 41).

Kozjansko je po Gamsu uvrščeno v makroregijo 5 *Subpanonska Slovenija*. Višji, hriboviti del na desnem bregu kozjanske Bistrice je umestil v mezoregijo 5.4 *Kozjansko hribovje*, območje od levega brega reke Bistrice in vse do Dravinje na severu pa v mezoregijo 5.6 *Voglajnsko-Sotelska Slovenija* (Kladnik 1996, 144).

Naslednjo naravnogeografsko regionalizacijo je pripravila ekipa več avtorjev, sodelavcev Geografskega inštituta Antona Melika Znanstvenoraziskovalnega centra SAZU (Gabrovec, Orožen Adamič, Pavšek, Perko, Topole) in Inštituta za geografijo (Kladnik). Temelji na naravnih sestavinah pokrajine in tistih družbenih sestavinah, ki so tesno povezane z naravnimi (raba tal, lega naselij, gospodarska usmerjenost) (Perko 1998, 53).

Regionalizacija je bila opravljena s pomočjo geografskega informacijskega sistema, s katerim so analizirali vse naravne pokrajinske sestavine in družbene, povezane z naravnimi. Najpomembnejše pokrajinske prvine so: nadmorska višina, naklon površja, vrsta kamnin, podnebje, rastje in raba tal. Pri prekrivanju slojev v geografskem informacijskem sistemu so se pokazali 1 ha veliki ločeni kvadrati s podobnimi značilnostmi. Tako določene skupine so postale jedra 48 regij. Jedra so bila določena računalniško, objektivno, meje med regijami pa ročno, subjektivno. Meje med ravnim in razgibanim svetom so bile potegnjene ob vznožju razgibanega sveta, meje med gričevji, hribovji in gorovji pa po vodotokih oz. dolinah ter prevalih. Meje planot so začrtane po zgornjih robovih planot. Slovenija je razdeljena na 48 mezoregij (pozneje so dodali še Tržaški zaliv), ki so jih združili v devet submakroregij in štiri makroregije (Perko 1998, 41, 54).

Odpravljene so prehodne pokrajine (Ilešič, Gams). Vpeljana so sistematična imena pokrajin po značilnostih površja (gorovje, hribovje, gričevje, brda, ravan – bolj razgibana, ravnina). Izpeljana sta bila popolna hierarhija in poimenovanje vseh pokrajin (Perko 1998, 55).

Kozjansko spada v *panonsko makroregijo* (4) in mezoregijo *Srednjesotelsko gričevje*, ki je na zemljevidu označeno s številko 4.10. Višji, hriboviti del desnega brega kozjanske Bistrice je vključen v *alpsko makroregijo* (1) in mezoregijo *Posavsko hribovje* (1.11). Površje Srednjesotelskega gričevja so razčlenili na več pokrajinskih enot. Med Pilštanjem in Podsredo je srednja dolina Bistrice. Pri Zagaju se med Bistrico in Sotlo odpre prostrana Bistriško-Sotelska ravnica, ki se nadaljuje čez mejo v Kumrovško podolje. Ravnice so Podčetrtsko polje, Imensko polje in pod sotočjem z Bistrico Bistriško-Sotelska ravnica. Med vzpetimi pokrajinami lahko izločimo dve večji skupini: Virštanjsko gričevje na severu in Bistriško gričevje na jugu (Perko 1998, 644).

Le malo pozneje (2004) je druga skupina avtorjev (Žiberna, Natek, Ogrin, Senegačnik) pripravila novo regionalizacijo, namenjeno predvsem za šolsko rabo. Ta je jasno opredelila pet makroregij, ne pa tudi posameznih pokrajin znotraj njih. Tako se je znašla v osnovnošolskih učbenikih (Verdev, 2011; Senegačnik, 2012a). Senegačnik jo je uporabil tudi v srednješolskih gimnazijskih učbenikih (Senegačnik, 2010). Tudi ta je potrebovala nadgradnjo, in sicer določitev meja med pokrajinami in ne le med makroregijami (Senegačnik, 2012b). V monografiji *Slovenija in njene pokrajine* so Slovenijo razdelili na 47 pokrajin (Senegačnik, Ogrin, Žiberna, 2013, 111).

Žiberna, Natek in Ogrin so meje med makroregijami začrtali drugače; mezoregije so opredelili na podlagi naravnogeografskih pokrajinskih tipov in s seznamom geografskih imen v preglednici okvirno določili njihov obseg. Mikroregije in njihove meje niso bile dorečene. Prvi poskus poimenovanja pokrajin znotraj makroregij je leta 2000 uporabil Senegačnik v gimnazijskem učbeniku *Slovenija 2*, dokončno usklajitev imen pokrajin pa so izvedli leta 2012 Senegačnik, Ogrin in Žiberna (2013, 114). Kjer meja med dvema pokrajinama poteka po dolini (npr. Zgornjesavska dolina), so območje uvrstili v enoto, v katero spada njen večji del. Dolina nikoli ni deljena med dve pokrajini. Kjer sta za dolino dve imeni, so zapisali tisto, ki je bolj uveljavljeno (Senegačnik, Ogrin, Žiberna 2013, 117).

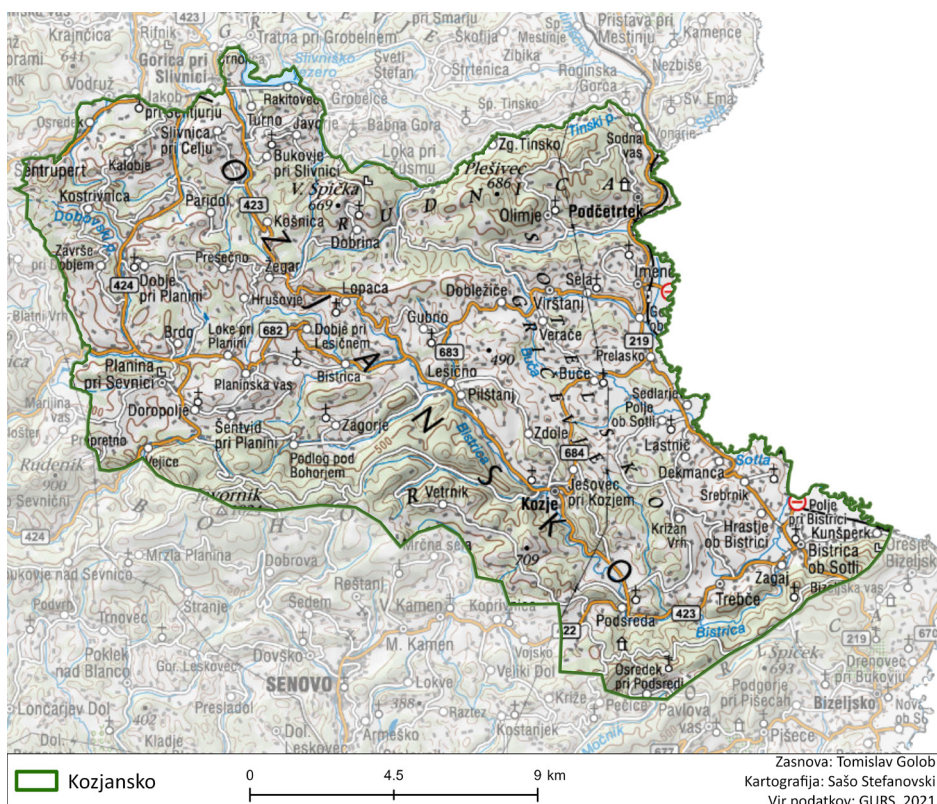
Pri členitvi Slovenije na 47 pokrajin je Kozjansko umeščeno v makroregijo 2 *Predalpske pokrajine* in mezoregijo 2.4 *Posavsko hribovje* (Predalpska hribovja, Predalpske

doline in kotline ter bolj znane podenote). Za ta del so bolj znane podenote Bohor, Rudnica in Kozjansko (hrboviti del). V makroregiji 5 *Obpanonske pokrajine* so v mezo-regiji 5.4 *Sotelsko in Voglajnsko gričevje* vključena Obpanonska gričevja, Srednjegotelsko gričevje ali Kozjansko (gričevnati svet), Zgornjegotelsko gričevje in Voglajnsko gričevje (Senegačnik, Ogrin, Žiberna 2013, 117–122).

Pregled teh regionalizacij je po eni strani del zgodovine slovenske geografske misli, po drugi pa, vsaj kar zadeva umeščanje Kozjanskega v različne regionalne enote, izpostavlja eno od očitno pglavitnih lastnosti naše pokrajine: njeno prehodnost in robni položaj.

1.5 Ugotavljanje regionalne identitete prebivalstva obrobni območij Kozjanskega

Slika 1.4: Poskus zamejitve Kozjanskega po naravnih kriterijih

Ožje Kozjansko je na zemljevidu zamejeno kot skupek vseh pomembnih naravno-geografskih regionalizacij do sedaj. Na jugu je označena meja od Planine pri Sevnici

prek slemen Bohorja, Vetrnika nad Kozjim, Orlice in Kunšperške gore do Sotle. Pri Roginski Gorci se v Mestinjščico izliva Tinski potok, pri Sodni vasi pa v Sotlo Mestinjščica. Po dolini Tinskega potoka ožje Kozjansko zajema Rudnico in Žusem. Iz doline Tinskega potoka se prek prevala nadaljuje meja po dolini Drobinskega potoka mimo Slivniškega jezera proti Gorici pri Slivnici. Potek se nadaljuje proti naselju Voglajna in levem bregu reke Voglajne. Zajema vrh Slivnico in Kalobje ter se po dolini Kozarice in Jakoba pri Šentjurju dvigne na Šentrupert nad Laškim. Od tam meja poteka prek naselja Mala Breza proti Blatnemu Vrhju in Mrzlemu Polju do Planine pri Sevnici.

Glede na zamejitev Kozjanskega po naravnogeografskih kriterijih je bilo izbranih sedem osnovnih šol in njihovih šolskih okolišev. Te so bile: OŠ Hrušavec, Podružnična OŠ Loka pri Žusmu – Slivnica pri Celju, OŠ Blaža Kocena Ponikva, OŠ Planina pri Sevnici (vse v občini Šentjur), Podružnična OŠ Šentrupert nad Laškim – OŠ Primoža Trubarja (občina Laško) in OŠ Koprivnica (Mestna občina Krško),

Najvišji odstotek kozjanske regionalne zavesti so izrazili prebivalci šolskega okoliša Osnovne šole Slivnica (62,7 %). Šolski okoliš Osnovne šole Planina pri Sevnici leži v severozahodnem delu Kozjanskega, zato ima drugi najvišji delež Kozjanov (42,9 %). Šolski okoliš Podružnične osnovne šole Šentrupert nad Laškim nekateri geografi uvrščajo v Kozjansko, drugi ne; delež prebivalcev, opredeljenih kot Kozjani, znaša tretjino. Kozjansko pripadnost je izrazilo 27,3 % prebivalcev šolskega okoliša Podružnične osnovne šole Loka pri Žusmu. Šolski okoliš Osnovne šole Hrušavec Šentjur je deloma mestni, deloma podeželski. Delež Kozjanov znaša 20,9 %. Naselje Ponikva leži večinoma že v Voglajnskem gričevju, zato se je za Kozjane opredelil le manjši del: le 16,5 %. Koprivnica leži ob jugovzhodnem delu Kozjanskega, v Mestni občini Krško. Gravitacija prebivalstva je močnejša proti Senovemu, zato le dobra desetina vprašanih meni, da so Kozjani (12,6 %). Ti prebivalci živijo na južnih pobočjih Vetrnika.

Na OŠ Planina pri Sevnici (N = 84) jih je 44 menilo, da pripadajo Savinjski regiji, 19 Kozjanskemu, osem Štajerski, po šest Celjski regiji ter Krškemu, Senovskemu in Bizeljskemu gričevju, eden se je umestil v Posavje. Po pokrajinski pripadnosti so se prebivalci poimenovali v največji meri kot Kozjani (36), Štajerci (21), Savinjčani (14), po lokalni identiteti (naselju) pa Šentvidčani (5), Planinčani (4), Podpečana (2), po eden pa sta Celjanka in Posavec.

Na OŠ Loka pri Žusmu (N = 77) jih je 38 menilo, da pripadajo Savinjski regiji, 22 Kozjanskemu, po trije Štajerski, Celjski, Voglajnski in Obpanonski regiji. V Posavsko regijo sta se uvrstila dva udeležena, v Obsotelje, Šentjursko in Koroško (stalno bivališče Črna na Koroškem) regijo pa po eden. Po pokrajinski pripadnosti so se prebivalci poimenovali v največji meri kot Štajerci (26), sledijo Kozjani (21) in Savinjčani (13). Ločanov je pet, trije so Celjani, lokalno opredeljenih je devet.

Na OŠ Koprivnica (N = 95) se jih je 50 opredelilo za pripadnost k Posavju, 21 Savinjski regiji, 15 Štajerski, osem Kozjanskemu. Po pokrajinski pripadnosti so se prebivalci poimenovali v največji meri kot Posavci (41), sledijo Štajerci (19), Kozjani (12), Savinjčani (7), Malokamenčani (4), po trije so Podsredčani in Gorjani, dva Krčana, po eden pa Bizeljanec, Brežičan, Bistričan in Podravec.

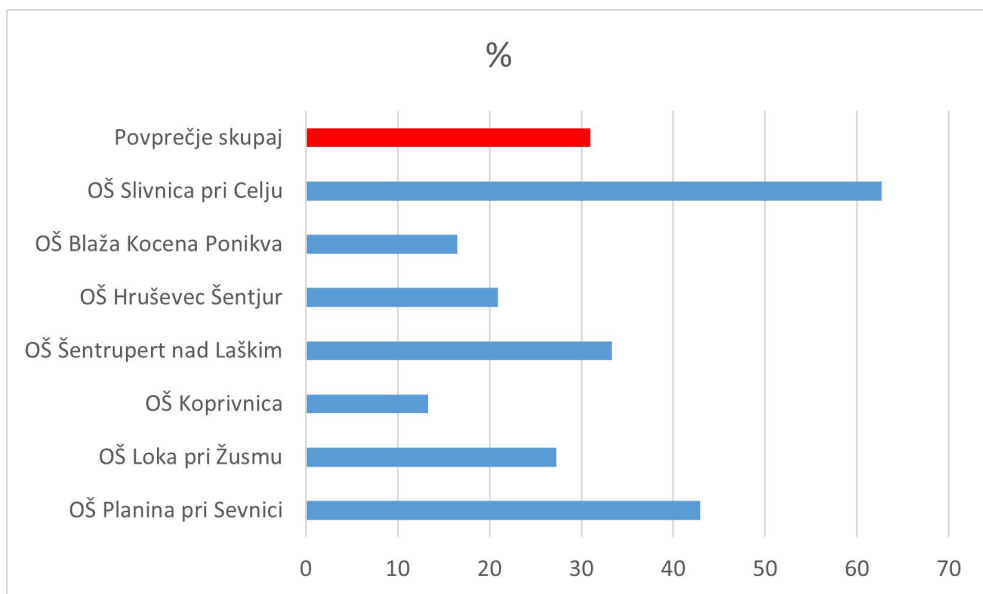
Na OŠ Šentrupert (N = 42) jih je 16 menilo, da pripadajo Savinjski regiji, devet Posavskemu hribovju, osem Kozjanskemu, trije Celjski regiji, po dva Štajerski in Laškemu,

eden se je umestil v Bizeljsko gričevje, eden pa imena pokrajine ni zapisal. Po pokrajinski pripadnosti so se prebivalci poimenovali v največji meri kot Štajerci (18), Kozjani (14), štirje so pokrajinsko pripadnost poistovetili z Laškim, po trije so se opredelili kot Savinjšani in Šentrupertčani.

Na OŠ Hruševce (N=134) je skoraj polovica vprašanih (66) izrekla pripadnost Savinjski regiji, 34 Štajerski, 22 Kozjanskemu, pet Voglajnskemu gričevju, šentjurski regiji dva in eden Koroški. Štirje imena pokrajine niso navedli. Po pokrajinski pripadnosti so se prebivalci poimenovali v največji meri kot Štajerci (48) in Kozjani (28). Za Savinjščane se ima 21, za Šentjurčane 15 vprašanih in za Kalobčane štirje sodelujoči. Trije so Konjičani, po dva Voglajnce, Laščane, Celjana ter po eden Štorovčan, Kranjčičan, Dobjan, Žalčan, Šmarčan, Libojčan in Korošec. Dve osebi se nista opredelili po pokrajinskem imenu.

Na OŠ Ponikva (N = 97) več kot polovica vprašanih (54) meni, da pripadajo Savinjski regiji, 14 se jih umešča v štajersko pokrajino, deset jih pripada Kozjanskemu, pet Voglajnski regiji, po trije Celjski regiji ter Velenjskemu in Konjiškemu hribovju. Po dva vprašana menita, da pripadata Panonski in Podravski regiji ter regiji pod Bočem. Po pokrajinski pripadnosti so se prebivalci poimenovali v največji meri kot Štajerci (39), pokrajino Štajersko pa so zapisali le 14-krat. Za Savinjščane se opredeljuje 16 oseb, čeprav jih je 54 menilo, da živijo v Savinjski regiji. Tudi Kozjanov je 16, pokrajino Kozjansko je omenilo deset vprašanih. Preostali so izrazili lokalno identiteto.

Slika 1.5: Delež prebivalcev z izkazano kozjansko identiteto, po šolah

(Vir: anketa, 2025; N = 655)

Na OŠ Slivnica pri Celju (N = 126) je slaba polovica (51) menila, da pripadajo Savinjski regiji, podobno število (49) pa, da pripadajo Kozjanskemu. Osem se jih je umestilo v

Voglajnsko in Zgornjesotelsko gričevje, šest pa za pripadnost Štajerski. Po trije so regijo poimenovali kot Osrednjeslovensko in Šentjursko, trije imajo stalno prebivališče v Zasavju in so omenili to regijo. Dvema predstavlja regijo naselje Slivnica pri Celju, eden je omenil regijo Obsotelje. Po pokrajinski pripadnosti so se prebivalci v večini poimenovali kot Kozjani (79). Razlog vidim v tem, da učenci prihajajo z območja, ki leži globoko na Kozjanskem (Prevorje). Za Štajerce se je opredelilo 22 vprašanih in po največjem naselju, Gorica pri Slivnici, za Slivničane osem oseb. Za Savinjščane se ima šest prebivalcev, za Voglajnce trije, po dva sta Prevorjana in Posavca. Lokalno identiteto so izrazili štirje prebivalci.

Povprečen delež Kozjanov obrobni predelov Kozjanskega tako znaša 30,89 %.

I.6 Sklep

V različnih regionalizacijah je Kozjansko večinoma razdeljeno na zahodni hriboviti del in vzhodni gričevnati del. Melik ga je poimenoval v regionalizaciji leta 1957 kot Kozjansko s srednjo Sotelsko dolino. Tudi Ilešič Kozjanskega sprva ni omenjal, ga je pa prav tako delil na hribovja in gričevja. Leta 1973 ga je poimenoval Kozjansko in ga tudi zamejil od osrčja Kozjega do srednje Sotle ter razvodja med Sevnico, Gračnico in Voglajno pri Planini pri Sevnici. Gams je ločil Kozjansko hribovje na desnem bregu Bistrice in gričevnato Voglajnsko-Sotelsko Slovenijo. Avtorji regionalizacije iz leta 1995 so Kozjansko umestili v panonsko makroregijo, desni hriboviti del štejejo v Posavsko hribovje. Srednjesotelsko gričevje so imenovali tudi Kozjansko in ga prav tako omejili. Tudi avtorji regionalizacije za šolske potrebe iz leta 2012 so hriboviti del Kozjanskega umestili v predalpske pokrajine, gričevnato Srednjesotelsko gričevje ali Kozjansko pa v obpanonske pokrajine.

Zemljevid, na katerem je – na podlagi različnih zamejitev v regionalizacijah – prikazano ožje območje Kozjanskega, je omogočil, da so bila na obrobju izbrana območja, ki lahko glede na višjo izraženo kozjansko regionalno identiteto predstavljajo širše meje Kozjanskega. Nižji odstotek opredeljenih za Kozjane je bilo zaznati na območju Šentjurja, Ponikve in ob jugovzhodnem delu Kozjanskega v Koprivnici, kar dokazuje, da z odmaknjenostjo od osrčja Kozjanskega ta identiteta upada.

Imena pokrajin so pomemben element pri oblikovanju regionalne identitete. Med ljudmi so še vedno najbolj živa poimenovanja nekdanjih avstrijskih dednih dežel. Imena teh dežel se ponekod prepletajo z imeni današnjih statističnih regij. Dokaz za to je izražanje štajerske regionalne zavesti in njenega poimenovanja na popolnoma vseh obrobni območjih Kozjanskega. Skupno povprečje Štajercev je znašalo 30,73 %. Druga kategorija regionalne zavesti, izražena na vseh območjih, je poimenovanje za Savinjščana. Odstotek je sicer precej nižji (11,55 %). Med vsemi regionalnimi zavestmi je zmagovalna kozjanska (30,89 %), čeprav so bila preverjana obrobna območja. Vse druge identitete (26,73 %) so lokalne, torej poimenovane po naseljih, kjer ljudje živijo.